

ФОРМУВАННЯ ОКУПНОСТІ ВИТРАТ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОКА В КОНТЕКСТІ ЗАКОНА СПАДНОЇ ВІДДАЧІ

Анотація. Визначено особливості формування рівня окупності витрат при реалізації молока при різному їх рівні з розрахунку на одну корову. Звернуто увагу на наявність високого позитивного зв'язку між рівнем інтенсивності галузі молочного скотарства та показниками її ефективності, зокрема продуктивності корів і окупністю витрат при реалізації молока в підприємствах України.

Ключові слова: скотарство, ціна, собівартість, окупність, продуктивність

Постановка проблеми. В сучасних умовах проблеми, пов'язані із збільшенням виробництва продукції тваринництва, набувають особливої актуальності. Свідченням цього є те, що у 2011 р. в Україні обсяг валової продукції рослинництва проти 1990 р. становив 115 %, а продукції тваринництва – тільки 53,6%. Один з наслідків такого становища полягає в тому, що продуктів тваринного походження споживається набагато менше за раціональні норми. Так, по молоку і молокопродуктах індикатор достатності споживання у 2011 р. дорівнював тільки 0,54 і був найнижчим серед основних продуктів харчування [1, с. 62].

У зв'язку із цим виникає потреба прискореного розвитку як тваринництва у цілому, так і галузі скотарства зокрема, яка перебуває у вкрай складному становищі. При цьому слід мати на увазі, що особлива увага приділяється підвищенню інтенсивності цієї галузі. А це, у свою чергу, формує необхідність з'ясування, як вплине на окупність витрат зростання інтенсивності виробництва.

Огляд публікацій. Питання, пов'язані з ефективністю виробництва молока, постійно перебувають у центрі уваги науковців. Висвітленню їх різних сторін присвячені праці П.С. Березівського, В.І. Бойка, А.Ф. Головка, В.К. Збарського, В.М. Микитюк та ін. [2– 6]. Але поки що явно замало досліджувався зв'язок між інтенсивністю й ефективністю виробництва.

Мета статті: Визначити закономірності впливу величини витрат на корову на їх окупність виручкою від реалізації молока.

Виклад результатів досліджень. В процесі досліджень використали інформацію за групами підприємств, які формувалися відповідно до величини витрат на одну корову за результатами їх діяльності у 2011 р. Усього було сформовано 52 групи. Залежність між величиною витрат на одну корову і їх окупністю виручкою від реалізації молока представлена на рис. 1.

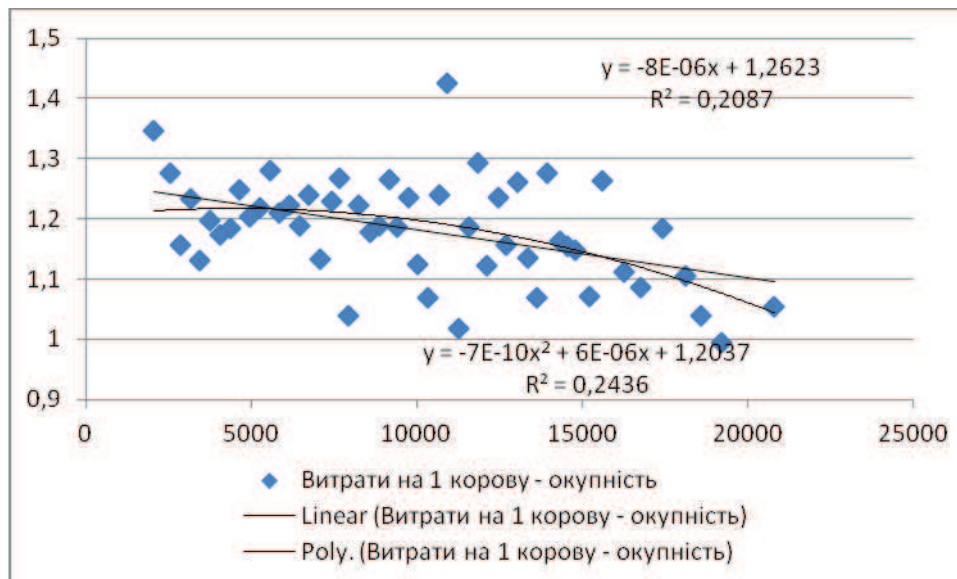

Рис. 1. Залежність між величиною витрат на одну корову і рівнем окупності витрат виручкою від реалізації молока в групах підприємств України за 2011 р.

Обчислені дані наочно свідчать про наявність зворотнього зв'язку між величиною витрат на одну корову і рівнем їх окупності виручкою від реалізації. Це підтверджує і розрахований коефіцієнт парної кореляції, який становив мінус 0,457, що свідчить про наявність середнього ступеня зв'язку між досліджуваними ознаками. Найбільш принципове значення має та обставина, що зростання інтенсивності виробництва може супроводжуватися зниженням окупності витрат. Тому було поставлено за мету визначити, коли одночасно досягається вирішення двох завдань – підвищення продуктивності корів на основі зростання величини витрат на корову і збільшення їх окупності,

причому з використанням даних тієї ж сукупності, тобто підприємств України, які у 2011 р. виробляли і реалізовували молоко.

Для цього на другому етапі досліджень була змінена групувальна ознака, в ролі якої визначили продуктивність корів. Причому по кожній з груп визначали систему показників, серед яких перебувала і величина витрат на корову. Результати групування представлені в табл. 1.

Таблиця 1

**Групування підприємств України
за рівнем продуктивності корів у 2011 р.**

Номер групи	Групи за рівнем продуктивності	Кількість підприємств у групі	Середній удій від корови по групі, кг	Витрати на 1 гол., грн	Повна собівартість 1 ц молока, грн	Ціна реалізації 1 ц молока, грн	Окупність витрат виручкою від реалізації
1	до 1200	66	1066	3065	284,90	281,95	0,990
2	1201-1500	84	1370	4011	311,47	279,34	0,897
3	1501-1800	119	1663	4428	298,88	284,84	0,953
4	1801-2100	142	1958	5090	291,61	280,82	0,963
5	2101-2400	139	2252	6074	292,51	261,48	0,894
6	2401-2700	143	2558	6316	284,07	284,46	1,001
7	2701-3000	158	2833	7110	284,16	299,55	1,032
8	3001-3300	135	3136	7416	263,72	294,59	1,117
9	3301-3600	138	3460	7968	266,51	302,30	1,134
10	3601-3900	136	3749	8800	261,48	300,51	1,149
11	3901-4200	113	4062	9315	256,69	297,72	1,160
12	4201-4500	103	4373	10097	267,22	314,92	1,178
13	4501-4800	88	4654	10184	258,01	312,08	1,210
14	4801-5100	65	4944	10812	262,29	312,57	1,192
15	5101-5400	58	5275	11831	253,45	317,21	1,252
16	5401-5700	56	5531	12181	238,80	330,83	1,385
17	5701-6000	50	5879	14174	273,57	322,55	1,179
18	6001-6300	43	6144	13986	254,80	319,90	1,256
19	6301-6600	27	6482	15797	273,95	327,70	1,196
20	6601-6900	14	6763	13614	241,89	331,18	1,369
21	6901-7200	18	6991	15772	257,07	327,46	1,274
22	7201-7500	13	7357	15910	237,40	327,33	1,379
23	7501-7800	7	7658	16042	229,42	325,12	1,417
24	7801-8100	9	7984	17728	238,02	333,39	1,401
25	Більше 8101	8	8458	17329	231,28	321,04	1,388
У середньому		1932	4083	9464	262,59	310,93	1,184

Увагу привертає характер розподілу підприємств по групах. Спочатку їх кількість зростає, досягаючи максимального значення в групі з продуктивністю від 2701 до 3000 кг – 158 підприємств. Далі через певні відхилення від загальної тенденції вона зменшується. Але цей процес відбувається поступово, а групи з найбільш високим рівнем продуктивності, яка перевищує 7500 кг, представлені незначною кількістю підприємств – від семи до дев'яти підприємств. Такий розподіл слід вважати природним, оскільки для досягнення продуктивності корів, яка наближається до 8000 кг за рік, необхідно створювати особливі умови. Здійснити це масово поки що не вдається.

Принципово важливим є те, що в основі підвищення продуктивності корів, зокрема в нашому випадку, лежить зростання рівня інтенсивності виробництва, що знаходить своє вираження у збільшенні витрат з розрахунку на корову. Причому ця тенденція проявляється дуже чітко, хоча маємо певні відхилення від неї. Так, найбільшою величиною витрат на корову була не в останній, а в передостанній групі за рівнем продуктивності. Але ця обставина не стала на заваді формуванню дуже тісної залежності між показниками витрат на корову і рівнем їх продуктивності. Коефіцієнт парної кореляції між ними дорівнював 0,992.

Ще одне принципове положення пов'язане з тим, що продуктивність корів зростала більш високими темпами, ніж витрати на корову, що зумовлювало зниження собівартості молока. У таблиці відповідно до мети дослідження наведені дані про повну собівартість. Але слід мати на увазі, що визначальне значення для її формування мала величина виробничої собівартості. Коефіцієнт парної кореляції між ними дорівнював 0,97.

Вирівнювання ряду показників повної собівартості від першої до останньої групи з використанням прямої дало такий результат:

$$y = -2,6197x + 298,82$$

$$R^2 = 0,7512$$

де y – розрахункова величина собівартості; x – номер групи.

Коефіцієнт парної кореляції між показниками емпіричного і теоретичного рядів собівартості дорівнював 0,867, що свідчить про чіткість тенденції до зниження собівартості у міру наростання витрат на корову.

Дуже важливо те, що одночасно із зниженням собівартості реалізованого молока відбувалося зростання ціни реалізації, причому більш високими темпами, ніж зниження собівартості 1 ц молока. Результатом такої зміни став тісний зв'язок між ціною реалізації 1 ц молока і окупністю молока виручкою від реалізації. Коефіцієнт парної кореляції між ними становив 0,928. Тобто і комерційна собівартість 1 ц молока, і ціна його реалізації як безпосередні фактори, що формують величину окупності витрат виручкою від реалізації, мали прямий позитивний вплив на формування окупності витрат при виробництві молока.

Природно постає запитання, чим обумовлена така принципова відмінність у результатах визначення впливу зростання величини витрат на корову у процесі встановлення їх розміру по групах на підставі різних принципів їх формування: у першому випадку за їх величиною на корову, а у другому – за рівнем продуктивності корів і окупності витрат виручкою від реалізації молока. Наявна статистична звітність не дає достатніх підстав для всебічно обґрунтованої відповіді на це запитання. Але результати монографічних обстежень з вивчення досвіду окремих господарств, що досягли значних успіхів у підвищенні продуктивності, свідчать: велику увагу вони приділяють органічному поєднанню інвестицій з інноваціями. Такий досвід, зокрема, регулярно висвітлюється на сторінках журналу «Молоко і ферма».

Висновки. Таким чином, дослідження щодо визначення залежності між величиною впливу витрат на одну корову та рівнем окупності витрат виручкою від реалізації молока і величиною продуктивності свідчать про правильність орієнтації розвитку галузі молочного скотарства на підвищення рівня її інтенсивності, який супроводжується підвищенням продуктивності корів. При цьому важливим є її поєднання з інвестиціями та інноваціями.

Список літератури.

1. Шлапак О.В. Продовольча безпека і роль тваринництва в її забезпеченні / О.В. Шлапак // Економіка України. – 2012. – № 12. – С. 55– 64.
2. Бойко В.І. Сучасні аспекти економічного стану подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва / В.І. Бойко, Г.М. Горошко // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 15– 19.
3. Головка А.Ф. Розвиток молочного скотарства в Черкаській області / А.Ф. Головка, Л.А. Корінний, О.В. Семенда // Економіка АПК. – 2011. – № 12. – С. 25– 28.
4. Збарський В.К. Перспективи відродження молочного скотарства на Черкащині / В.К. Збарський // Економіка АПК. – 2012. – № 10. – С. 13– 18.
5. Микитюк В.М. Шляхи відродження галузі молочного скотарства: основні детермінанти / В.М. Микитюк // Економіка АПК. – 2012. – № 11. – С. 29– 36.
6. Пабат В.А. Стратегія розвитку молочного скотарства в обзримому майбутньому / В.А. Пабат, Д.Т. Винничук // Економіка АПК. – 2011. – № 10. – С. 13– 17.

Summary.

The urgency of the considered problem is stipulated by the direction of branch development to increase its intensity on the one hand and on the other hand – to determine the influence of level in the intensity of dairy livestock – raising branch on the indices of its development.

The research was carried out using the statistical information of Ukrainian enterprises which produced and sold milk in 2011. During research work the grouping method was used. It enable to determine a high interrelation between the expenditure rate per a cow and cow productivity at the enterprises grouping according to the expenditure rate per a cow, and between expenditure rate per a cow and receipts received from production sale as well.

The received research results confirm the expediency to direct dairy livestock-raising branch to increase the intensity level which is accompanied with the increasing indices of branch effectiveness including the level of cow productivity.

Key words: livestock-raising, price, prime cost, cover of expenditure, productivity